

ISZAKOVSKIJ.

(Válogatott versek, Új Magyar Könyvkiadó, Bp. 1954)

Az utóbbi néhány év folyamán régi tartozását rötta le a magyar könyvkiadás: izléses formában kiadta a legjelentősebb ma élő szovjet költők válogatott verseinek egy-egy kötetét. Így kapta kezébe a magyar olvasó Tvardovszkij »Tyorkin«-ját, Tyihonov, Szurkov és Scsipacsov könyveit, s a közelmúltban a mai szovjet líra legnagyobb alakjának, a kétszeres Sztálin-díjas Mihail Iszakovszkijnek »Válogatott verseit« is. Jelentős eseménye ez kulturális életünknek: kezdő és »befutott« költőink és a dolgozók széles tömegei ismerkedhetnek meg a költészet e nagy mesterének legjobb alkotásaival.

A szovjet költészet első nemzedékéhez tartozik. Szmolenszk-környéki szegényparaszt-család tienkettedik gyermeke. A helyi tanító adogat neki könyveket, melyeket valósággal fal a gyengeszemű Misa. Legkedvencebb olvasmányai a nagy orosz költők: Puskin, Lermontov, Nyekraszov — és persze a népdalok. Ő maga is kezd irogatni, egy verse már 15 éves korában megjelenik egy moszkvai folyóiratban. A forradalom győzelme után a járási Szovjet VB titkára, 1918-tól a Bolsevik Párt tagja. Hamarosan a sajtóban kezd dolgozni, két éven át egyedül végzi egy járási újság kiadásának összes munkáját. 1931-ig a szmolenszki »Munkás Út« c. lapnál dolgozik, majd 1931-től Moszkvában él, teljesen írásnak szentelve életét.

Első verseskötete 1927-ben jelenik meg. Makszim Gorkij rögtön felfigyel rá. s az »Izvéstija« hasábjain elemezve e kötetet, azt írja: »Versei egyszerűek, jók, őszinteségükkel igazán megragadják az embert. Nagyon szeretem az ilyen verseket, melyeknek egyszerű formája gazdag tartalmat foglal magában.« Ezekben a költeményeiben első szakaszait tükrözi annak a hatalmas útnak, melyet az orosz muzsik megített a faekés, bocskoros Oroszországtól a végtelen mezejű kolhozok és traktorok szovjethazájáig. Megkapóan költői formába önti a falu életének új benyomásait: hogyan jelenik meg a villany és a cséplőgép az istenhátamögötti tanyán, faluban. A mindennapi, régen megszokott falusi szépségek mellé új jelenségek sorakoznak: rádió-antenna feszül a tetők fölött, s a mezőkön a traktor pöfög, jelezve azt,

hogy lám
ezennel végetért
egylovas korod, Oroszország! (»Reggel«).

Ez ad jogos alapot Gorkijnak arra, hogy szembeállítsa korának egy másik jelentős és igen eredeti költőjével, Szergej Jeszeninnel, a »letűnő Oroszország« énekesével: a fiatal Iszakovszkijban az új, a felemelkedő Oroszország izmostehetségű, nagyreményű dalnokát látja.

Következő nagy ciklusa a 30-as években íródik. A kolhozrendszer győzelme és az egész szocialista rend diadala cseng ki ezekből a verseiből, eléinktáru a boldog szovjet emberek gazdag lelkivilága. Itt a „Ljubuska“, „Ellenség“, „Elutazik a leány“, „Katyuska“, „A meggyfa“ c. versekre (és persze egy egész sereg másra is) lehetne hirtelen utalni. A legteljesebben „Az ország útjait rovod“ c. költeménye fejezi ezt ki: ez valóságos himnusz a szocialista kor mindent legyőző emberének. Különös erővel hatnak ennek sorai ma, amikor a szovjet ember alkotó keze alatt még inkább, mint régen, napról napra változik a természet: a „folyók és sodra másfelé siet“, és ahol még a fű illatát sem ismerték — ott is kizöldelnek a kertek, s „suttogó lombok bolygonak“.

A muzsák a Nagy Honvédő Háború nehéz éveiben sem hailgattak el, sőt akkor ércesedett csak meg igazán a hangjuk. A lángoló házaszeretet, a győzelembe vetett hit és a betolakodók iránti szenvedélyes gyűlölet csodálatosan szép költeményekre ihlették a szovjetföld nagy költőjét („Mentünk“, „Az öreg“, „A partizánno“, „A frontmögötti erdőben“, „Lángocska“ stb.).

A hatalmas szovjet haza a főtémája a háború után megírt legjobb verseinek. Már az 1944-ben kelt „Merre vagytok, barna szép szemek”-ben megszólal a szülőföldjére büszke szovjet ember hangja. Ez bontakozik ki aztán olyanokban, mint a „Moszkva“, „Aratódal“, majd különösen a „Vándormadarak raja száll fönt“ és az „Ének a hazáról”. A haza iránti ragaszkodó odaadás, áldozatkészség cseng ezekben a sorokban:

Kínlódjam a mély mocsarak közt,
dermedjek a jég mezején,
de hogyha te küldesz el újra,
hát újra csak elmegyek én.
Hozzádköt a vágy, a remény, —
a te zord, a te felderülő szép,
a te magyszerű sorsod enyém.

Külön meg kell emlékezni dalairól, melyek Zaharov, Blanter és más zeneszerzők muzsikájával állandóan a nép ajkán vannak (hogy csak a legnépszerűbbeket, említsük: „Búcsú“, „Katyusa“, „A frontmögötti erdőben“, „Lángocska“, „Nincsen annál szebb virágzás“, „Vándormadarak raja...“ stb.). Ezeket léptenyomon lehet hallani a szovjetország legkülönbözőbb részein: hangversenyteremben és falusi klubokban, ünnepi felvonuláson, és meghitt baráti körben, éneklőkörben vagy dúdolgatják egyedül. Iszakovszkij dalai a szovjet életnek szerves részét, igen érdekes színfoltját jelentik. Jól mondta róluk Tvardovszkij: „Ilyen már a dalműfaj sorsa: a költő legsikerültebb dalai mintegy el akarnak szakadni szerzőjük nevéből, és sokkal többé akarnak válni — azzá, amit népdalnak nevezünk“. Dalaiban egy új kor új embereinek új, gazdag, tiszta érzélemléte bontakozik ki. Az egyéni érzések (szerelém, hűség) szervesen összefűződnek a szovjet emberek nagy társadalmi érzéseivel: a közismert „Katyusában” pl. a hű szerelem témája új csengést kap: a leány hűsége erőt ad annak a legénynek, aki éberem örökdi a haza határain. Egészséges humor, hamiskás mosoly bújkál legtöbb dalában: különösen a fiatal leány-lelket tudja nagy finomsággal érzékelteni („Tengerészleány“, „Ezek aztán a legények“, „Harmatos rét ösvényén“ stb.).

Iszakovszkij különösen közeláll hozzánk, mint a magyar költészet egyik nagy barátja. Mint remek műfordító, Arany, Ady, József Attila és Illyés Gyula verseit, valamint népköltészetünk legszebb gyöngyszemeit tolmácsolja nagy átérzéssel.

Devecseri Gábor szakavatott fordítása igazán élvezhetővé teszi magyar nyelven is e nagy mester legszebb verseit. A válogatás elég sikerültnek mondható: a leglényegesebb, legjellemzőbb került bele a kötetbe. Szeretnénk a következő kiadásban magyarul viszontlátni a költő olyan remekeit, mint a „Négy kívánság“, „Bölcsődal“, „Az orosz asszonynak“, új fordításban a Zalka Mátéről szóló „Ének Lukács tábornokról”-t; ezenkívül egy-két újabb művét is (a kötet legutóbbi versé ugyanis 1948-ból való), pl. a „Pártunk“ címűt vagy az „Ének a békéről”-t.

Reméljük, hogy ez a kis kötet ugyanúgy megszeretteti Iszakovszkijt a magyar olvasókkal is, amennyire honfitársai szívükbe fogadták át.

Fenyvesi István